

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

Szerkesztők: Dr. KUN BÉLA és Dr. RÉVÉSZ IMRE. Főmunkatárs: Dr. SZÁSZ IMRE.

Megjelenik minden szombaton.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
DEBRECEN, KOLLÉGIUM.

Előfizetési ár félévre hét pengő.

Az ifjúság.

Az egyetemekről érkezett hírek, hogy gyűléskeznek, követelnek, eltanácsolnak, sőt veszednek, tüntetnek és hogy tehát az egyetemet bezárták, vagy továbbra is bezárják, hogy tehát a fiataloknak a félévük is veszendőben lehet, méltán nyugtalanítja az egyetemi ifjak szülőit, sőt nyugtalaníthat mindenkit, akit a magyar sors érdekel.

Mindenek előtt azt kell megállapítani, hogy az egyetemekről közreadott hírek általában túlzottak s különösen túlzottak a debreceni egyetemet illetően. Itt a professzoroknak nagyobb része észre sem vehette volna, ha az újságból nem olvassa, hogy rendetlenség van. Olyan pontosan, szorgalmasan, rendszeren jártak előadásra és végezték kötelességeiket, mintha nem is volna numerus clausus és a világon sem volna zsidó.

Azután azon kell egy kicsit elmerengeni, hogy ami szomorú ebben az esetben, az nem a fiatalság némi — igazán csekély keretek közt mozgó — nyugtalansága, hanem általában a magyar jövő kérdése.

Könnyű egy némely fogadatlan prókátor úrnak arról szónokolni, hogy a fiatalság dolga a tanulás, nem a politizálás, meg hogy a sorsuk azzal nem kedvezőbb, ha egynéhány zsidót megvernek.

Hát a verekezésnek én sem vagyok barátja, akár zsidó, akár keresztyén a szenvedő alánya. Ellenben azt mindenki tudja, hogy az indulatoktól fűtött ember nem mindig azt teszi, ami a leglogikusabb volna. Azt is mindenki tudja, önmagán is tapasztalhatta, hogy más-képpen gondolkodik az ember, mikor magában van és másként, mikor század- vagy ezred-magával. Az egyesek külön mind higgadtak és okosok, együtt, mint sokaság, mégis nyugtalanok.

Minden ember megérti tehát, aki nem igazságtalanul elfogult, ha az ifjúság a maga jövője miatt örökös aggodalmában olyan cselekedetekre is ragadtatja magát, amelyeket hatvan esztendőskorában — mondjuk egy

nyájas falusi parókhia ámbitusán pipálgatva — maga sem fog majd helyeselni.

Nagyon nagy hiba azonban a részünkről, ha a *tünetet* látjuk meg és itéljük el, ahelyett, hogy a baj *okán* gondolkodnánk s azt igyekeznénk, ha egyáltalában képesek vagyunk, orvosolni, vagy legalább enyhíteni.

A szörnyűség ugyanis — és ezt semmiféle újságicikk, vagy interpelláció meg nem változtatja —, hogy az egyetemi ifjúság előtt a leg-sötétebb jövő áll. A diplomás állástalanok száma napról-napra nő s ma már boldog halandó, aki harmincéves korára olyan, amilyen állásba jut. Nem az a baj, hogy *ma* éheznek az ifjúság a diplomáért, hanem az, hogy a diplomával is éhezni fog.

Erre azt ajánljuk orvosságnak, hogy hát ne jöjjenek annyian egyetemre. Jó, hát hová legyenek? Mit tegyünk a 18 éves gyermekeinkkel, akik sikerrel elvégezték a középiskolát? Adjuk ipari-kereskedelmi pályára, ahol éppen olyan kilátástalan a helyzet s ahol a keresztyén középosztály fiának még az a hátramaradása is van, hogy az osztálybeliek ellenséges és bizalmatlan szemekkel tekintenek reá?

És ezzel jutunk el ahhoz a tényhez, ami e kérdésnek itt tárgyalására a tollat a kezünkbe adja.

Az egyetemi „zavargások-ról” szóló híradások nem azért érdeklík a *mi* olvasóközön-ségünket, mivelhogy némi háborzongás meg-kívántatik a reggeli kávéhoz. Hanem azért, mert ezek az egyetemi nyugtalanságok problémájává lesznek — ha még nem azok — minden református parókhának és tanítói lakásnak.

A magyar intelligencia vezető egyéniségeinek nagy része került ki e szerény hajlékokból. És most az a súlyos kérdés, mi legyen a parókhák és tanítói lakások csemetéivel. Tanítassuk őket az egyetemen bizonytalan sorsra, vagy engedjük őket lecsúszni alacsonyabb társadalmi osztályba?

Értsük meg egymást. A földművesnek bármily rosszul megy a sorsa, a fia sorsában — ha azt nem taníttatja is — nem következhet be lényeges változás. Mert az önálló kisgazda,

meg a földműves napszamos munkája, szellemi igénye közt nem szembeötlő a különbség. Am, ha a pap fia nem tanul s földműves napszamos lesz — mert ő előtte a kiscgazda-sors vagyion híján nincs nyitva — az apja s a maga sorsa közt ég és föld távolságot érez. Sokkal nagyobb, mint amekkora valóságban van is.

Nem kell tehát megelégedni az egyetemi mozgalmak kritizálásával, hanem komolyan foglalkozni kellene azzal az égető kérdéssel, hogy: mi lesz a fiainkkal?

Ezt a témát minden — kisebb és nagyobb — körben meg kellene vitatni. Hátha találnánk valami okos módot a helyes megoldásra.

Mindenesetre érne annyit, mint a református politikai párt létesítésén töprengés.

Gyülekezeti énekkarok.

Istentiszteleti rendtartásunk, bár nem ismer *énekari* szereplést az istentisztelet keretében — s ez helyes is, mert minden éneklési alkalmat a *gyülekezettel* kell felhasználtatnunk —, mégis nagyon fontos, sőt szükséges, hogy legyen minden egyházközségben valamilyen énekkar.

Miért szükséges, hogy minden gyülekezetben legyen énekkar? Mi lehet a szerepe az ilyeneknek? Ezekre a kérdésekre próbálok feleletet adni jelen cikk keretében.

Mindenekelőtt tisztáznunk kell az énekkar, vagy kórus *fogalmát*. Énekkar, vagy kórus általában a nagyobb énekes-együttes neve. Ha a kórus minden tagja ugyanazon időben, ugyanazon dallamot egy éneklő, akkor *unisono*-karról beszélünk. *Unisono karéneklés a gyülekezeti éneklés is*. Ezzel szemben van két-három-négyöt- stb. szólamú, azaz *többszólamú* énekes-együttes is, melyben a szólamok száma szerint, a kórus tagjai két, vagy több, egymással *harmonikus* kapcsolatban álló dallamot énekelnek. Az ilyen kórusok a művelői és ápolói az *összhangzatos* éneklésnek.

A többszólamú karének már a reformáció első századában szélteben szokásos volt,¹ amit bizonyít *Geleji Katona Istvánnak*, az *Öreg Graduál* előszavában, a többszólamú éneklésről írott következő megállapítása is: „Az szájjal és szóval való ditsoeutésnek két nemei vagynak. Mert az vagy figurás avagy pedig simplex. Az figurás ének tisztelet az, amikor az éneklők nem mind az tsak azon egy tonuson és tenoron viselik szavokat, hanem mind más más kueloembözoen, leg alább hat felén, imez syllabák szerint: vt, re, mi fa, szo, la, az mellyet koez néven, az vékonyabb és fentebb járó tonustól Discantnak neveznek. Ezt is és magában nem otsárolom, mert igen szép mesterséges, boelts találmány, de az templumokhoz és az Isteni szögalathoz szintén olyan illetlennek és haszon-

¹ L.: D. Raffay Sándor: A magyarhoni evangélikus liturgia történetéhez. (48. l.)

talannak alitom és állatom lenni, mint az szerzős számos musicát, vagy orgonázást.“

Geleji Katona tehát, mint látjuk, elismeri ugyan a többszólamú karének „szép és böles“ voltát, ám puritán lelkével túlságosan cifrának és hívságosnak vélte a reformált egyház istentiszteletének komoly méltóságához képest. Az ő idejében a református általában a protestáns istentisztelet rendje hazánkban még sokban hasonlított a kath. mise szerkezetéhez. Így tehát abban *karéneklésnek* is kellett lenni. Geleji Katona fentebbi elítélő véleménye tehát nem vonatkozik *általában* az összhangzatos éneklésre, hanem inkább az ellen tiltakozik, hogy az egész gyülekezet így énekeljen. Nagyobb gyülekezetekben tanulókból, diákokból alakult énekkar működött közre az istentiszteleteken. Magát a Graduált is csak ott lehetett használni, ahol énekkarok is voltak.² Ezek hiányát pótolhatta egy-egy ügyes kántor is. De mint olvasuk, Geleji nem volt megelégedve az énekkarok s a kántorok működésével: „Egy részént az Cantoroknak ha nem tudatlanságotól is, de restségektől vagyion, hogy az Templumon kuevoel az Scholában az Deákságot és gyermekséget nem gyakorolják és az nótákra meg nem tanították, hanem az Chorusban tsak néki kezdik s azomban az Deákság utánok zenduelvén, ha magok jól tudnák is, az szájból kivonszák, melly miatt gyakorta igen díztelen és az hallgatók előtt kedvetlen éneklést tesznek. Erre nézve avagy el kellene inkább az kotás énekeket hagyni s csak egy tonuson járó koez nótájukkal élni, avagy az Cantorok feloel kellene nagyobb gondviselésnek lenni.“

Az évszázadok folyamán, az istentiszteleti rendtartás egyszerűsödésével és tisztulásával fokozatosan kiszorul a többszólamú éneklés templomainkból, hogy helyet adjon az *egyszólamú* gyülekezeti éneklésnek, melyről már Geleji is nagy elismeréssel nyilatkozik: „Hasznai és végei ennek a kegyes szerzetnek sok félék, legfoebb pedig azok koezoett az Istennek ditsoesége, amely ez által sokkal tettetésvé és tuendoekloebbé tétetik. Mert sokkal nagyobb és pompásb az a ditséret, az hallgatónak szíveiben is nagyobb figyelmetességet és álméklodást szerez, amely rhytmusokba foglaltatván fen szóval, ékes ének nótával hirdtetik, annál az melly tsak lassú szóval lepegve beszéltetik.“

A többszólamú karének, mely a katolikus mise egyik legfontosabb *hivatalos* díszítő eleme, nálunk az istentiszteleti szertartásból kirekesztett s csak az alkalomszerű egyházi *ünnepélyek* és vallásos *összejöveletek* műsorában kapott polgárjogot.

Érdekes itt megemlíteni, hogy egyes külföldi államokban a templomi gyülekezet ma is többszólamra énekel. „Németországban“³ — írja

² L.: D. Raffay Sándor: i. m. (51. l.)

³ L.: Dr. Boldis Dezső: A nyilvános énekóra. (Néptanítók Lapja, 1931. évf. 3. sz. 10. l.)

egy Berlinben tanulmányúton lévő magyar zene-pedagógus — idegen muzsikusk számára a legcsodálatosabb: az egész népnek zenével való telítettsége. Nem oly közlékeny zeneiség ez, mint például az olaszé, de sokkal mélyebb. Csak így lehetséges az olyan eset, aminek az egyik templomban voltam tanúja.

Bemenetkor az ember kis lapot kap, melyre az van írva, hogy a bevezető orgonajáték után a hívek ezt meg ezt a kánont éneklék. (A kánon olyan dallam, melyet az éneklő csoportok különböző időben kezdenek.) A programmon az is rajta van, hogy a kórus kezd, a baloldali templomhajó folytatja, harmadiknak belép a jobboldali. A népnek ez az éneke, mely egyúttal polifón művészet is, a legmaradandóbb élmények egyike. Úgy érzem: aki ezt hallja, nem tudhat belenyugodni abba, hogy ezt otthon nem lehet megvalósítani.

Újabb időben a felpeszűlt *belmissziói élet* juttatott igen fontos és jelentős szerepet az énekkaroknak. Az elmúlt tíz esztendő alatt, a kántori és tanítói állásokra hirdetett pályázatok feltételei között, szinte kivétel nélkül ott szerepel az, hogy „a megválasztandó köteles énekkart szervezni és vezetni. . .” Valóban, az énekkarok fontos segédeszközei a tervszerűen végzett belmissziói munkának. Egy-egy szépen előadott karének a gyönyörködtetésen és áhítatkeltésen túl is végezhet áldásos munkát a lelkek között.

Évekkel ezelőtt, valahol olvastam, hogy egyik felvidéki városban (talán Losoncon) meghalt egy szociálista munkás felesége. A férj nem akarta azt sem, hogy a lelkész kimenjen a temetésre. Ám a lelkész mégis megjelent a gyászháznál, de magával vitte a diákok (theológusok?) énekkarát is. S amikor felhangzott a diákok ajkán a „Te benned bízunk. . .” örök-szép melódiája, az addig dacosan ellenségesen viselkedő férj, az „elvű pártember”, zokogva borult hitvese koporsójára s szeméből patakzottak a fájdalom és bűnbánat könnyei. . . Ez az ember a temetés után hálálkodott a lelkésznek, amiért a dalárdát is elvitte a temetésre, mert annak köszönheti, hogy megtért s ígerte, hogy ezután jó vallásos ember lesz belőle. . .

Szerepelhet az énekkar azért a *templomban* is. Templomi vallásos-esték, különleges alkalmi egyházi ünnepélyek műsorának szinte elengedhetetlen műsorszám a ének szereplése. Adventi áhítatok, nagyheti elmélkedések — ahol szoktak ilyeneket rendezni — mind-mind nagy-szerű alkalmak arra, hogy az énekkar egy-egy odaillo énekszámmal megerősítse a hívek lelkében az Igéből nyert tanulságokat. Esküvők és temetések alkalmával is hálás feladathoz juthat az énekkar. Ne felejtjük el azonban azt, hogy az énekkar sohasem a gyülekezet éneke *helyett*, hanem *azon kívül* szerepel!

Nem lehet közömbös az sem, hogy *mit ad elő* ilyen alkalmakkor az énekkar. Éber gond-dal kell vigyázni arra, hogy az előadandó ének

vallásosság, művésziesség és *magyarosság* tekintetében kifogástalan alkotás legyen! Idegen eredetű, táncritmusú ének, bármily szép legyen is a maga hazájában, nálunk könnyen célt téveszthet. (Megválogatandók tehát a Hallelujah és Hozsánna c. énekeskönyvek darabjai is!)

Hasznos szolgálatot tehet az énekkar a *gyülekezeti éneklés ügyének* is azzal, hogy a kevésbé ismert zsoltár, vagy dicséret-dallamokat bemutatja a gyülekezetnek. Vagy új ének tanulásánál és a régiek gyakorlásánál az énekkar tagjai az énektanulásra összegyülekezett hívek közé keveredve helyezkednek el, nagy segítségére az énektanítást vezető énekezőnek.

Arra a kérdésre kell még felelnem, hogy *milyen* énekkart alakítsunk. Két szóval megfelelhetek: *amilyent lehet*. Az énekkar tagjainak neme és kora szerint megkülönböztetünk: férfi, női, vegyes- és gyermekkart. A *helyi viszonyok* megmutatják, hogy ezek közül melyik fajta énekkart lehet létesíteni.

Nagyon fontos az is, *hogyan* történjék egy kezdő énekkar indulása. Erre nézve hadd álljon itt egy neves magyar karvezető és zenepedagógus írásából az alábbi néhány szemelvény.¹

„Mint mindent, a karéneklést is, a legelejen kell kezdeni. Egészen bizonyos, hogy azokban az országokban, amelyekben a karéneklés ma teljesen megoldott kérdés, nem ott kezdték, ahol mi akarjuk. A magyar ember, különösen a magyar falusi ember füle nem szokott hozzá — a fejlett karéneklés alapját alkotó — többszólamúsághoz. Hiszen dalolása a korcsában, munkaközben — mindig egyéni, mással nem törődő. De a magyar templomi éneklés is — ha azt mai formájában egyáltalán karéneklésnek nevezhetjük (ugyanis legfőljebb tömegénekéről lehet szó) — egyszólamú. A falusi cigány zenéje sem alkalmas arra, hogy a magyar fülben polifónikus érzéseket keltsen.”

„És mit tesz a megszokott magyar karvezetés ebből a primitív fülekből rekrutálódott kezdő énekkarral? Azt kívánja, hogy négyszólamú karénekeket tanuljon meg és adjon elő. Nem mondom — a legtöbb esetben ez sikerül is —, de mily nagy munkabefektetéssel. Az elért eredmény semmiesetre sem fedi a befektetett munka értékét. Mert vajjon szabad-e addig négyszólamban énekelni, amíg a többszólamúságról egyáltalán nincs fogalmunk?”

„Szerény véleményem szerint a kezdő falusi énekkarral legelőször *egy szólamban* kell énekelteni. Sokan talán elmosolyodnak erre: hiszen egy szólamban mindenki tud énekelni, mert ehhez nem kell más, minthogy a dallamot ismerje. Ez igaz, de vajjon nagy általánosságban szépnek nevezhetjük-e a mi falusi emberünk énekét? Van-e abban a dallamon kívül egy csöppnyi zeneiség, kultúra? Nincs bizony. Az egyszólamú éneklésnek tehát az a feladata, hogy

¹ L.: Dr. Boldis Dezső: A falusi énekkar. (Néptanítók Lapja, 1931. évf. 13. sz. 12. l.)

egyrészt bővitse a dalkincset, másrészt leszoktassa a falusi embert a túlzott erő kifejtésről, vagyis hozzászoktassa a szép énekléshez."

„Amikor ezen a téren megfelelő eredményeket értünk már el, akkor haladjunk csak egy lépéssel előbbre. Az egyszólamú énekléssel valószínűleg sokan kedvet kaptak a karénekléshez. Az éneket vezető is megismerte énekeseit, tudja, kiknek van jó hallásuk, jó hangjuk s így könnyen kiválogathatja a tömegből azt a kisebb részt, amely a következő fok gyakorlására alkalmas. A következő fok a kétszólamú éneklés."

A kétszólamú éneklést kövesse a háromszólamú, majd a négyzólamú éneklés. Ezeket a módszeres fokozatokat be kell tartanunk az elérendő cél érdekében, nehogy a kezdet nehézségei elriasszák a kezdő énekkar tagjait. Igen, az első lépcső az egyszólamú éneklés! Egy szólamra éneklő karral is lehet hangversenyt rendezni. A szépen kidolgozott egyszólamú karéneklés — esetleg hangszeres kísérettel (zongora, orgona, harmonium) — is tud hatást kelteni. Évek óta foglalkozom fiatal lányokból álló énekkar vezetésével. Vallásos-estéken, nagy ünnepeken s télen majdnem minden vasárnapon énekelnek az istentiszteleteken. (A főének és a bibliaolvasás között.) Szerénytelenség nélkül mondhatom, hogy kis énekkarom már eddig is a hívek teljes elismerését és szívetét vívta ki magának. Túlnyomóan egyszólamra énekelnek, orgonakísérettel. Ennek az az előnye, hogy sok éneket tudnak megtanulni s így már egy téli tanulás alatt is gazdag repertoárra tesznek szert.

Két évvel ezelőtt énekkarunk egyik tagja magát operáltatni a budapesti Bethesda-kórházba ment. Mikor már lábadozott, részt vett a diakonisszák esti áhítatosságain. Sokat énekeltek. A mi kisleányunk is velük énekelte mindig. Mikor hazajött a kórházból, örömtől sugárzó arccal mondotta nekem, hogy ki mondhatatlanul boldog volt, hogy a diakonisszák őt úgy megszerették, mert nem volt olyan szép ének a Hallelujában, vagy a Hozsánnában, amit ő is ne tudott volna s amire a legbüszkébb volt, ő is tanított meg nekik egynéhány szép éneket azokból, amiket én tanítottam az énekkarnak. S mikor tolmácsolta a diakonisszákhoz, ismeretlenhez intézett elismerő üdvözlését, éreztem, hogy nem volt hiába való a fáradságom, nem volt eredménytelen a munkám...

(Tiszaföldvár.)

Szabó Gyula.

Megszűnt alapítványok.

Vajjon csakugyan megszűntek-e?

Azokra az alapítványokra gondolok, amiket kegyeletes emlékü, nemes lelkü és jószívü alapítványtevők tettek valamikor egyik vagy másik iskolánknál. Most elsősorban a debreceni öreg Kollégiumra gondolok.

A változott idők iszonyú földrengése ezekre is ráéhezt. A nagy Vezuv-kitörés lávái temették — tudom — maguk alá alapítványainkat. De vajjon hamvá lettek-e, semmivé? Vagy megvannak még valahol a mélyben, az emberi szívek mélypontján — a halálnál is erősebb szeretetben? S talán az idő sincsen már messze, hogy leküldjön értük Isten a mélybe, vagy hogy mint csodaforrások felbuzogjanak? — Talán reánk is bizott Isten ebből valamit.

A reformáció 417. évében, a most is tartó világegésben, a szeretetlenség pergőtüzében is, próbáljuk meg — a szeretet csodáival — régi alapítványaink refundálását!

Nagyrábé.

Sipos Károly.

A rádió arénájának hangfoszlányaihoz...

Írta: Kósa Béla.

Mult vasárnap elvégezvén a magam szent szolgálatát a templomban, itthon pihentem. De csak fizikailag lévén fáradt, bekapcsoltam a rádiót, hogy az evangélikus istentisztelet meghallgassam Luther születésének 450. évfordulója alkalmából.

De még más program-szám tartott és a Tóth Tihamér polemizálását és vergődő vitaközését hallottam.

Mindenáron szerette volna bebizonyítani, hogy a római katolicizmus nem nemzetközi, hanem nemzetek fölötti intézmény. Mi el is hisszük, hogy ők ezt úgy szeretnék, de bajosan sikerül. Hiszen a pápa himnusza előbbvaló nekik a nemzeti Himnusznál és a pápa törvénye az állam törvényénél. (Lásd pl. a vegyes házásokra vonatkozót.)

Tehát itt már gondolkodóba kell esnünk Tóth Tihamér ama vágya felett, hogy: „a legjobb katolikus a legjobb magyar is lehet”. Ezt is elhiszzük, hogy szeretnék, de a pápa parancsai nem törődnek a magyar törvényekkel, tehát azt kell hinnünk, hogy a magyar nemzet érdekeivel sem. Hiszen Erdélyben magyar róm. kath. egyházi birtokokat adományozott az oláhoknak és magyar püspökséget szüntetett meg a megszállt területeken.

A legkomolyabban sajnálom a nehéz lelki harc elé állított jóhiszemű róm. kath. magyarokat. Két úrnak nehezen szolgálhatnak.

A különben nagy tehetségű Tóth Tihamér most, önmagát üzve, olyan szoritóba került és olyanra ragadtatta magát, a szegény jó pápaság védelmében, hogy azt bizonytalansággal saját hívei sem bocsátják meg neki. Hogy a pápa nem magyar — úgymond — az nem baj, hiszen Krisztus urunk sem volt magyar és ő azt mégsem restelli.

Az ilyen érvelés és a pápának Jézus Krisztussal való ilyen összehasonlítása és összekapcsolása, enyhén szólva: lehetetlenség!...

Nekem az a sejtésem, hogy Tóthéknak

elki harcaik és meghasonlásaik vannak. Ilyenkor aztán hangosan gondolkoznak, mint látjuk kevés szerencsével.

Elsorolta, hogy miket köszönhet a magyar nemzet a pápaságnak. A véstörvényszékeket és a gályarabokat persze nem említette. (Franciaországban valószínűleg a Bertalan éjszakát hagyná ki!) A sok romlásba és meghasonlásba kergetett vegyes házaspárról is hallgatott.

„Katholikusnak lenni ma Magyarországon nem jelent semmi előnyt”, — hirdette Tóth Tihamér. — Eltekintve attól, hogy az ember nem azért református vagy római katolikus, mert abból valami előnye van, az ő állítását nem lehet komolyan venni.

Avagy nem előny a róm. katolicizmus számára az, hogy a vallás- és közoktatásügyi Miniszter Magyarországon csak róm. kath. lehet?... Az sem előny, hogy a sok-sok százezer hold állami eredetű birtok még mindig az ő kezükön van? És a katolikus autonómia keretében tulajdonjogilag is nevükre szeretnék iratni, ahelyett hogy visszaadnák a magyar államnak? Tudjuk, hogy a szekularizációt kívánók ezért nem kedvesek előttük.

Talán az sem előny, hogy Budapest város, mint kegyúr a reformátusok adójából is építi egyre-másra a róm. kath. templomokat? És az sem, hogy a nagy róm. kath. többségű Szegednek nem kell felekezeti iskoláért áldoznia, mert az állam tartja fenn iskoláit, természetesen az ő szellemi irányításuk alatt?... stb. stb.

Megérdemelnék, hogy ugyancsak a rádió nyilvánossága előtt kapjanak méltó választ. Dehát ők csak hadd unassák meg magukat így! A mieink emelkedett és magasztos tartalmú előadása annál áhítottabb és építőbb lesz!...

És kit érdekel a veréb, mikor a fülemile énekel?...

Volt-e a nyíri tratusnak ezeröttszáz-negyvenhétből jegyzőkönyve?

Az első idevonatkozó megállapítás Révész Imrénél található, aki szerint „a felsőszabolcsi egyházmegyének volt oly jegyzőkönyve, melyben már 1547-ben voltak eredeti bejegyzések” (Révész Imre: A levéltárak rendezéséről, Debrecen 1868. év 38. l. Idézi Görömbei Péter: A nagykállói ev. ref. egyház története, Sárospatak, 1882. év 9. l.).

Erre a megállapításra támaszkodva aztán — melynek valóságát senki sem vonta kétségbe — többen szélesebbkörű következtetéseket vontak le a felsőszabolcsi egyházmegye reformációjának rendkívül gyors végbemene-telét illetően. (Görömbei i. m. ugyanott, Borovszky Samu: Szabolcs vármegye monografiája, Budapest, 353. l. és dr. Barcza János: A tiszántúli ev. ref. egyházkerület történelme III. köt. Debrecen, 1906. é. I. k. 11. l.)

Révész Imre ezt a megállapítását Sinai

Miklósna erre a kéziratban fennmaradt töredék jegyzetere alapítja: „De anno 1547 hacc in protocollatio invenitur: Salarium pastoris Keresztuth Flor. 40. Extract. ex matric Tractus”. (Sinai Miklós: Kézirat-gyűjteménye, Debrecen, XI. köt. 61. lapján. Idézi Görömbei i. m. 9. l.)

Eddig rendben is volna. Csak az megfoghatatlan, hogy egy ilyen nagyon értékes dokumentumról, amely több, mint kétszázadon át fennmaradt, sehol másutt említés nem történik. Másrészt az is valószínűtlen, hogy éppen a felsőszabolcsi egyházmegyében keletkezett volna egy ilyen jegyzőkönyv 1547-ben, mikor köztudomású, hogy ott egyetlen reformátor sem működött huzamosabb ideig és a nyíri tractus a reformációt másodkézből — főleg Szatmár és Bereg megyékből — nyerte.

Szerény nézetem szerint ilyen jegyzőkönyv — 1547-ből — nem is volt. Sinainak abban a kéziratában az egyházmegye 1597. évi jegyzőkönyve szerepel és mivel a 4 és 9 hasonlít egymáshoz, Révész Imre négyet olvasott kilenc helyett, ami annál könnyebben megtörténhetett, mivel — kéziratról volt szó.

Továbbá ez az 1597. évi jegyzőkönyv — amely mint az egyházmegye első jegyzőkönyve csak 1649-es kivonatos alakjában maradt fenn — foglalja magában a lelkészek fizetésének kimutatását. (Egyházmegyei levéltár I. köt. 30. l.: „A. 1649. Proventus ministrorum Verby. In Szabolch Comitatu, denus delincati, Tempore Senioratu. R. ac C. viri D. Senioris Steph. D. Debrecini. Ex archivo 1597”. Idézi Görömbei i. m. 78. l.)

Sőt, hogy a bizonyíték teljes legyen, az a bizonyos Keresztút község is — amelyre Sinai kéziratában hivatkozás történik — ott szerepel az 1597. évi jegyzőkönyvben a lelkészi fizetések kimutatásában. (Borovszky i. m. 354. l.)

Így tehát még az a reményünk sem lehet meg, hogy az az okmány, amely kétségtelenül nagy értéket képviselt volna, valaha is előkerüljön.

Jánd, Bereg m.

Horváth Zoltán.

IRODALOM

Külmisziói Jubileumi Emlékkönyv. A Magyar Református Külmisziói Szövetség fennállása 30 éves jubileuma alkalmából Külmisziói Jubileumi Emlékkönyvet adott ki. A gazdag tartalmu Emlékkönyvben többek között olvashatunk arról, hogy miképpen folyik a külmisziói munka a gyülekezeteinkben, miképpen kapcsolódhatnak be a munkába úgy a lelkipásztorok, mint a gyülekezet tagjai. Egy érdekes cikk foglalkozik azzal, hogy mit tanít a mohamedán vallás szent könyve, a Korán Jézus Krisztusról. Foglalkozik a Szövetség 30 éves multjával és jelen munkájával, a zsidó-misszióval, az amerikai keresztyének missziói

munkájával és a mai kínai keresztyénség helyzetével. Aki a missziói munka lényegével és mai helyzetével meg akar ismerkedni, nem nélkülözheti a Külmissziói Jubileumi Emlékkönyvet. Megrendelhető a Magyar Református Külmissziói Szövetségben (Budapest, VIII., Gyulai Pál-utca 9., II. emelet). A 96 oldalas Emlékkönyv ára csak 1 pengő.

ZÁKEUS.¹

*Volt ő is szívtelen, önző, jóllakott,
aki a szegénynek ajtót mutatott.*

*Volt ő is szívtelen, önző és kevély,
fogva tartotta sok bűnös szenvedély.*

*Nem, ez még nem ő volt, csak rosszabb jele,
mely undoksággal volt telisdedtele.*

*Nem, ez még nem ő volt, de jött a csoda,
ahogy érkezett Jézus is oda.*

*Fügefára hágott, hogy jobban lássa
és akkor történt meg nagy változása,*

*hogy mikor a Mester házába betért:
Zákeus magában már szívet cserélt.*

*Más lett ettől fogva, más: aki szeret,
ki szegénynek is tud szegni kenyeret.*

*Önző, jagyos szíve: felmelegedett.
S Zákeus házának idvessége lett.*

SIPOS KÁROLY.

ŐSZ.

*Ez már az őszi bús keret.
Érzed a csipős, hűs szelet,*

*látod a zörgő, rőt avart,
amit a lépted felkavart.*

*Az égen járadt nap-korong.
Észre se veszed, hogy borong:*

*Magad is járadt, vén leszel.
Tűzhely mellett — emlékezel.*

SIPOS KÁROLY.

¹ Mutatvány szerző „Búzaszemek“ c. kötetéből.

KÜLÖNFÉLÉK

Magyarország kormányzójának nagybányai vitéz Horthy Miklósnak neve napját hódoló tisztelettel ünnepelte meg Debrecen társadalma. A nagytemplomi ünnepi istentiszteleten dr. Ballazár Dezső püspök szolgált.

Pécsett, december 2-án este a Bethlen Gábor Szövetség ünnepélye keretében Ballazár Dezső püspök tartott előadást, amelyet a város egész közönsége, vallásfelekezeti különbség nélkül, nagy érdeklődéssel fogadott. Vasárnap délelőtt pedig prédikált a püspök a pécsi atyafiaknak.

Meghívó az Országos Református Szeretet-szövetség Budapesten, a Református Theol. Akadémia (Budapest, IX., Ráday-u. 28) Ráday-termében 1933 december 11-én déli 12 órakor tartandó rendkívüli közgyűlésére. — *Tárgy:* Alapszabálymódosítás. — Ez a gyűlés másodszor lévén összehívva, a megjelentek számára tekintet nélkül határozatképes. Budapest, 1933 november 28-án. Dr. Puky Endre, elnök.

Vallásos-estélyek Apagyon. Abban az időben, mikor a „missziós páterek“ járdaltak és „predikációjukkal“ botránkoztatták a kath. híveket, a reformátusok templomában vallásos-estélyek és bűnbánati áhitatok tartottak, nagy sikerrel. A vallásos-estélyekre idegen lelképásztorok érkeztek a gyülekezetbe, névszerint: Benkő Viktor döghei, László Ödön bessenyői, Bíró János orosi lelkészek, kik alkalmoszerű tanításokkal mély benyomást tettek a nagyszámú hallgatók lelkébe. A vallásos-estélyek egyéb szárait a helyi lelkész: Birtha József és Balogh Miklós segédlelkész töltötték ki. A gyermekénekkar is szerepelt, szép számokkal. Az adventi napokban folytatódnak a vallásos-estélyek.

Kell-e tartani egyházmegyei közgyűlést? Egyházunk egyik kiváló tagja azt a véleményét közli velem, hogy az új törvény életbeléptetésével kapcsolatban általam szükségesnek jelzett egyházmegyei közgyűlést mellőzni kellene, mert ilyenkor az idő nem alkalmas, pénz sincs és az egyházkerületi közgyűlés felhatalmazta az egyházmegyei elnökségeket az életbeléptetéssel kapcsolatos intézkedésekre. Szerintem 1., az egyházkerületi közgyűlés az egyházmegyei közgyűlés hatáskörét nem ruházhatja át senkire, csak az egyházmegyei közgyűlés hatalmazhatja fel az elnökségét; 2., az egyházmegyei közgyűlés sem ruházhatja minden feladatát az elnökségre, például a lelkészjelölő bizottság tagjait nem nevezhetné ki az elnökség akkor sem, ha erre a közgyűléstől felhatalmazást kapott volna. Már pedig lelkészválasztás minden egyházmegyében adódhatik, s ha nincs szabályszerűen alakított jelölőbizottság, panasz folytán a bíróság megsemmisíti a lelkészválasztást. Akkor aztán ki viseli a költségét? A közgyűlés megtartását mellőzni nem lehet. K. B.

A megszállott felvidéki tiszáninneri református egyházkerület dr. Magda Sándor csicserei lelkész, egyházkerületi főjegyzőt hívta el püspöki székébe, a nemrég elhunyt Idrányi Barna örökébe. Dr. Magda Sándor a kolozsvári és sárospataki kollégiumokban, majd a budapesti tudományegyetemen végezte tanulmányait, a bölcsészettudományok doktora. Eddig is jelentős

szerepet töltött be a felvidéki magyarság életében. Szeretettel, bizodalommal és reménységgel köszöntjük.

Dr. Révész Imre egyetemi professzornak a KIE budapesti jubileumi ünnepélyén elmondott beszédét a KIE Szövetség kinyomatja. E kis füzet ára darabonként 50 fillér lesz.

Az erdélyi református egyházkerület nov. 25. és 26-án tartotta közgyűlését Kolozsváron az alkotó tagok meleg érdeklődése mellett.

A békési református egyházban december 8-án körzeti presbiteri konferencia lesz, melyen többek közt előadást tartanak Csikesz Sándor professzor és Szabó Imre budapesti esperes.

Missziós-napok Apagyon. A falusi élet nyugalmit, békés felekezeti csendjét, az emberek szeretetben ölelkezését zavarta meg az elmúlt heteken Apagyon az a 3 missziós kath. pap, akik egyéb munkájuk hiányában, azért jöttek le „missziózni“, hogy zavart csináljanak és a zavarosban halásszanak. A vállalkozás balul ütött ki. Saját híveik lelkében botránkozást, a reformátusok közt gyűlölséget teremtett számukra. Apagyon szép és intenzív belmisszió, építő egyházi munka folyik a református hívek körében. A gyülekezet lelkésze, *Birtha József*, az „ekeszarván“ tartja kezét, ennek köszönhető, hogy 6 évvel ezelőtt erőteljesen megindult szektárius-mozgalmak végkép megszűntek, a felekezeti villongások lecsillapultak. A kath. híveknek nagy tömege látogatja állandóan a vallásos-estélyeket, háziistentiszteleteket. — Ügylátszik, ezeknek ellensúlyozására indultak a „missziós-napok“. Botránnyba fulladt e vállalkozás. Az áttérőknek számát szaporította a református egyház részére, a vegyes házások a szó teljes értelmében megtámadták a „missziós páttereket“. Alig tudtak ép bõrrel menekülni, mikor prédikációjuk a reformátusok gyalázását, keresztyénségük kétségbevonását, konkubinatusokra való célzást, a reformátusoknak istentiszteleti rendjét és módszerét gúnyolták. Apagyra jövetelük előtt alamizsnát gyűjtöttek számukra, de bizony nem kívánt senki jó étvágyat nekik az emésztéshez. Sok ilyen „missziós-napot“ és akkor Róma szétneézhet nyája körül.

Hivatalos értesítés.

A Tiszántúli Református Egyházkerület Püspökétől.
4214—1933.

Pályázati hirdetés.

A hevesnagykunsági egyházmegyébe kebelzett tiszasasi református egyház lemondás folytán megüresedett lelkipásztori állására pályázatot hirdetek.

I. Javadalom :

1. Készpénz az egyház pénztárából évenyedenként előre fizetve : 344 kor. 24 fillér.

2. Föld : a) 48 kat. hold 110 négyszögöl szántó ; b) 1517 négyszögöl szőlő ; c) az a) és b) alatt felsorolt földek után járó 8 drb legelő-illetmény.

3. Termény : 26 köből búza, 26 köből árpa.

4. Tüzifa : 22 kocsi fűzfagaly.

5. 560 liter bor.

6. Stólajövedelem : kereszteleési, esketési s temetési stóla az egyházkerületi és egyházmegyei szabályzat értelmében.

7. Anyakönyvi kiadványokból az 1907—1912. évek átlaga.

8. Szérűskert árának (800 kor.) 5%-a.

9. Gödörföld árának (517 kor.) 5%-a.

10. Gyalog-legelő kisajátítási árából járó kamat.

11. Lakás természetben, melynek terhe az ármentesítési adó, évenként mintegy 235 kor. 45 fillér.

II. Kötelesség : az E. T. I. tc. 143., 144. és 145. §-aiban, valamint az egyházi szabályrendeletekben vannak megállapítva.

Megváltandó beruházási költségül lemondott lelkész 782 pengő 50 fillért jelentett be, mely összegből presbiterium 708 pengő beruházási költség összegszerűségének megállapítását lemondott és megválasztandó lelkész megválasztására bizta ; megegyezés megkötésére esetén az egyházmegye közgyűlésének határozata lesz kötelező.

Pályázati határidő : e hirdetésnek a Debreceni Protestáns Lapban megjelentétől számított három hét. Állás a választás jogerőre emelkedése után elfoglalandó. Pályázók szabályszerűen felszerelt kérvényeket az okmányok visszaküldéséhez szükséges postabélyegekkel együtt Medgyaszay Gyula h. espereshez Kunmadarasra küldjék.

Debrecen, 1933 november hó 30.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

Pályázat.

A karcagi református iskolaszék pályázatot hirdet egy férfitanítói állásra. Kötelesség, fizetés: törvényszerű. A kellően fölszerelt, válaszbellyeges pályázatok december 20-ig küldendők be. Az állás 1934 február 1-én foglalandó el. — Személyes megjelenés felesleges.

Karcag, 1933 november 29.

Református iskolaszék.

TARTALOM : Az ifjúság. — Gyülekezeti énekek. Szabó Gyula. — Megszűnt alapítványok. Sipos Károly. — A rádió arénájának hangfoszlányaihoz... Kósa Béla. — Volt-e a nyiri tratusnak ezerötyszáznegyvenhétből jegyzőkönyve? Horváth Zoltán. Irodalom. — Zákus. Ösz. Sipos Károly. — Különfélék. — Pályázatok.

Laptulajdonos : **Dr. KUN BÉLA.**

Magyarország aranykoszorús mestere**Szlezák László**

harang- és ércöntőde, harangfelsze-
relés és haranglábgyár

BUDAPEST, VI., FRANGEPÁN-U. 77. SZ.

Telefon: Aut. 913-53. sz. Költségvetéssel díjmentesen szolgál

BUDAPEST-ANGYALFÖLDI REF. TEMPLOM RÉSZÉRE
KÉSZÍTETT HARANG, MELYET DR. RAVASZ LÁSZLÓ PÜSPÖK ÚR
AVATÓTT FEL.

Előnyös fizetési feltételek. Számos egyházi elismerőlevél

Az 1900. évi párisi világkiállításon díszoklevéllel, 1921. és 1923. évi vasipari kiállításon aranyéremmel, az 1925. és 1926. évi kézműipari tárlaton kormánydíszoklevéllel, 1927. és 1928. évi budapesti, székesfehérvári, szentesi és szombathelyi kiállításokon nagy aranyéremmel kitüntetve. 1930. évi nemzetközi vásáron emléklappal kitüntetve.

A budapesti Bazilika 7945 kilogrammos új harangja gyáramban készült.

SESZTINA LAJOS

vasnagykereskedése
Debrecen.

Alapította 1819-ben Sesztina János.

Kitűnő fűtőképességű magyar „Perpetuum“-kályhák.
Magyar gyártmányú zománc-edények,
zslr-bődönők, dísznőölő-kések, husvágó-gépek.
Telefon 6. és 15-48.

Debrecen sz. kir. város és a Tiszántúli református egyházkerület könyvnyomda-vállalata. 1933-2172

Protestáns egyházi irodalom!

- Dr. Baltazár Dezső : Elég nekem az Isten kegyelme . . . . . 1.—
— A próbáltatások idejéből . . . . . —.50
Dr. Bartók György : Forradalom és reformáció . . . . . —.30
Benke Tibor : A munkásság és a vallás belmissziói szempontból . . . . . —.60
Czeplédy Emánuel : Baltazár Dezső református püspök életrajza . . . . . —.50
Dr. Erdős József : A második helvét hitvallás . . . . . 1.—
Dr. Erdős Károly : Méliusz világító-lámpásának sugarai . . . . . —.50
Dr. Illyés Endre : A magyar református földművelő nép lelki élete 2.90
Dr. Incze Gábor : Az Úr áldassék ! (57 magyar református lelkész prédikációja az év különböző ünnepeire és vasárnapjaira) . . . . . 7.—
— Esketési beszédek . . . . . 3.—
— Keresztelési beszédek . . . . . 3.—
— Temetési beszédek . . . . . 3.—
— „Az az ember Te vagy !“ (Prédikációk) . . . . . 2.—
Kroeker—Ferenczy Károly dr. : Világhatalom és Istenországa 3.40
Dr. szentpéteri Kun Ágota : A debreceni református Nagytemplom . . . . . 1.—
Dr. szentpéteri Kun Béla : Magyar református egyházalkotmány 1.60
Makay Miklós : A gyakorlati keresztyén-ség világmozgalma 1.80
Dr. Módis László : Rövid bibliai héber nyelvtan . . . . . 6.—
— Zakariás próféta és könyve 2.80
Dr. Ravasz László : A nemzeti egység lelke . . . . . —.40
Révész Imre élete . . . . . 1.—
Dr. Révész Imre : Az Ige fénye (Prédikációk) 1.20
— Kálvin János élete . . . . . —.80
Szabó Gyula : „Sötétségből világosság ragyogjon !“ (Prédikációk) 1.50
Dr. Szeberényi Lajos Zs. : Marxtól Leninig (A modern pogányság harca a keresztyénség ellen) . . . . . 3.—
Varga József : Korálkönyv . . . . . 5.—
Dr. Vasady Béla : A hit misztériuma . . . . . 7.—

Fenti művek kaphatók :

**„MÉLIUSZ“
KÖNYVKERESKEDÉS**

DEBRECEN,
FERENC JÓZSEF-ÚT 26. SZ. ALATT.